

Data wpływu/Received: 5.07.2019

Data przyjęcia do druku/Accepted for printing: 17.10.2019

Data publikacji/Published: 29.12.2019

Licencja/License: CC BY-SA 4.0

ANNA CZERWONKA¹, WALDEMAR LIB²

Motywy wyboru studiów przez studentów – sprawozdanie z badań pilotażowych*

Students' Motives in Choosing Higher Education – Report on Pilot Studies

¹ Studentka, Kolegium Nauk Społecznych, Uniwersytet Rzeszowski, Polska

² ORCID: 0000-0002-4559-9198, doktor, Uniwersytet Rzeszowski, Kolegium Nauk Społecznych, Zakład Dydaktyki Ogólnej i Systemów Edukacyjnych, Polska

Streszczenie

Rozważania ujęte w artykule dotyczą motywów wyboru uczelni oraz kierunku studiów przez absolwentów szkół średnich, a także wyobrażeń studentów na temat ich przyszłości na rynku pracy. Badania zostały przeprowadzone wśród studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej w maju 2019 r. Dla porównania przedstawione zostały także wyniki badań przeprowadzone w tym zakresie w 2004 r. przez GUS. Pozwoliło to na porównanie motywów, jakimi kierowali się absolwenci szkół średnich w przeszłości i obecnie podczas wyboru kierunku studiów.

Słowa kluczowe: motywacja, motyw podjęcia studiów, uczelnia wyższa

Abstract

This article presents an analysis and discussion concerning secondary school students' motives for their choice of the field and university as well as graduates' ideas about their future on the labour market. This research was conducted among students of the University of Rzeszów and the Rzeszów University of Technology in May 2019. The Central Statistical Office 2004 research has also been presented and compared to determine the choice of students university field interest with the data collected in the current investigation.

Keywords: motivation, students' motive, university

* Artykuł powstał przy użyciu platformy badawczej Pracowni Optimalizacji Transferu Wiedzy Laboratorium Zagadnień Społeczeństwa Informacyjnego w Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Wstęp

Co roku wielu młodych ludzi podejmuje naukę na różnych uczelniach oraz różnych kierunkach studiów. Nie zawsze wybory te są odpowiednie. Często motyw, jakimi kieruje się dana osoba, są niezrozumiałe, jeśli wziąć pod uwagę jej zainteresowania, predyspozycje czy też możliwości. Istotne jest, aby wybór ten dokonany był w zgodzie z samym sobą, a nie kierowany sugestiami innych osób. Ważne jest, aby absolwent szkoły średniej mógł się rozwijać poprzez wybór właściwych studiów, co w przyszłości pozwoli mu osiągnąć sukces na rynku zawodowym. Można, zatem założyć, że sukcesy w nauce i w przyszłej pracy dotyczą tych osób, które zdobywają wiedzę oraz pracują zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i predyspozycjami. Dzięki temu z dużym zaangażowaniem uczestniczą w studiach oraz pracy, czują satysfakcję z osiągniętego przez nich celu osobistego.

Motywacja, motywy oraz ich rodzaje

Znaczna część osób stawia przed sobą jakieś cele, które chce realizować w życiu. Aby dany cel spełnić, muszą posiadać jakąś motywację. Istnieje wiele definicji motywacji oraz kilka jej podziałów. Na przykład motywacja odnosić się może do emocji, konkretnej klasy motywów najczęściej wywołanych przez zewnętrzne sytuacje posiadające dla nas szczególną wartość. Inne typy motywacji mogą w dużym wymiarze skupiać się na wewnętrznych stanach organizmu, takich jak np. głód, pragnienie, stanach umysłowych czy też bodźcach prowadzących do osiągnięć czy władzy. Interesująco podział i charakterystykę motywacji według różnych autorów przedstawiła Głoskowska-Sołdatow w artykule *Wybrane aspekty motywowania uczniów do nauki* (2019). Ze względu na ograniczoną objętość artykułu oraz zdaniem autorów największe znaczenie dla omawianego problemu ograniczono się do przedstawienia podziału, którego dokonali Zimbardo, Johnson, McCann (2010, s. 60). Według nich „motywacja jest więc ogólnym określeniem wszystkich procesów zaangażowanych w inicjowanie, ukierunkowywanie i utrzymywanie fizycznych i psychicznych aktywności. Wymaga pobudzenia i determinuje jedną z możliwych reakcji, którą uruchomisz w danej sytuacji – choć wybór nie zawsze jest celowy i świadomy”. Dlatego też stwierdzić można, że motywacja może przekształcić się w różnorakie formy. Mimo to dotyczy wszystkich procesów umysłowych, które mobilizują ludzi, przyzwalają na dokonywanie wyboru i wyznaczają kierunek ludzkiemu zachowaniu i działaniu. Psycholodzy wyróżniają m.in. motywację wewnętrzną oraz zewnętrzną. „Motywacja wewnętrzna to pragnienie zaangażowania się w działanie dla samego działania, nie ze względu na zewnętrzne skutki, np. nagrodę” (Zimbardo i in., 2010, s. 62; por. Głoskowska-Sołdatow, 2019). Na motywację wewnętrzną zwracają też uwagę specjaliści związani z zarządzaniem jako na kluczowy czynnik zaangażowania pracownika (Pierścieniak, Krent, Jakiela, 2013, s. 38–47). Potwierdzeniem może być organizowanie czasu wolnego, jak

gra na gitarze, jazda na rowerze, co zazwyczaj motywowane jest wewnętrznie. Pracownik zmotywowany wewnętrznie z kolei to taki, który wykonuje swoją pracę, bo ją lubi, bo to, co robi, jest dla niego ciekawe, interesujące, ważne, chce temu poświęcać czas. Jeśli pracownik czuje, że to, co robi, pomaga się mu rozwijać, może korzystać ze swoich talentów oraz umiejętności i w kreatywny sposób rozwiązywać problemy.

To wyobrażenie motywacji ma własne początki w wewnętrznych własnościach, takich jak szczególne zainteresowania czy cechy osobowościowe.

Z kolei „motywacja zewnętrzna to pragnienie angażowania się w działania w celu osiągnięcia zewnętrznych rezultatów swoich zachowań, np. nagrody” (Zimbardo i in., 2010, s. 62; por. Głowska-Sołdatow, 2019). Odnosi się do zachowań nakierowanych na zewnętrzne konsekwencje, np. pieniądze, oceny szkolne czy też pochwały, a nie zachowania ukierunkowane na usunięcie wewnętrznego napięcia związanego z chęcią działania.

Z motywacją nierozzerwalnie związany jest motyw. Zdaniem Zimbardo, Johnsona i McCanna (2010, s. 62) „motyw to wewnętrzny mechanizm wywołujący stan pobudzenia organizmu, prowadzący do dokonania wyboru i ukierunkowania zachowania. Pojęcie *motyw* jest często stosowane w węższym znaczeniu, jako proces motywacyjny, który jest w większym stopniu wyuczony niż osadzony w biologii (jak popęd)”. Głowska-Sołdatow (2019) jako motyw określa czynnik pobudzający celową działalność człowieka, umożliwiający utrzymanie kierunkowej działalności przez określony czas.

Ostatnie rozróżnienie odnosi się do odmienności motywów i popędów, które pochodzą z motywacji świadomej, których podłoże znajduje się w motywacji nieświadomej. Wynika z tego, że zmotywowani ludzie nie zawsze muszą być świadomi popędów czy motywów, które występują u podłoża ich zachowania – w podobny sposób tak jak pobudzenie emocjonalne może ukazać się świadomie lub na poziomie nieświadomym.

Motywy podejmowania studiów wyższych oraz wyboru kierunków studiów na podstawie badań GUS z 2004 roku

Obecnie wielu młodych ludzi decyduje się na kontynuowanie nauki, podejmując studia. Na decyzję o podjęciu dalszej nauki wpływa wiele różnych motywów. Mogą to być m.in. chęć zdobycia pracy i osiągnięcia odpowiednich zarobków, zainteresowania, sytuacja rodzinna czy wyznawane wartości. W związku z tym wyróżnić można wiele motywów wyboru własnej drogi życiowej. Tym samym przytoczyć można tu badania GUS z 2004 r. (Jarecki 2008, s. 145–146). Rolą tych badań było ukazanie motywów wyboru studiów i kierunków studiów. Na ich podstawie możemy zauważyć, że najważniejszymi motywami była możliwość znalezienia dobrej pracy. Tak wskazało ok. 69% badanych osób. Drugim ważnym czynnikiem był rozwój zainteresowań (61%). Kolejnymi motywami były prestiż społeczny związa-

ny z ukończeniem studiów (ok. 27%) oraz oddziaływanie nauczycieli i rodziców (ok. 12%). Z badań tych wynika także, że osoby biorące udział w badaniu jako najmniej istotne motywy wskazywali wpływ koleżanek i kolegów (3,9%), wymogi stawiane przez pracodawców (3,4%) oraz uniknięcie powołania do wojska.

Z wyborem studiów wiąże się również wybór określonego kierunku studiów. Młodzi ludzie często wybierają kierunki bez głębszej refleksji, czego następstwem zazwyczaj jest niezadowolenie, brak satysfakcji ze studiów. Konsekwencjami może być brak poczucia sensu studiowania, obniżenie zaangażowania w przyswajaniu wiedzy, często rezygnacja ze studiów i poczucie zmarnowania czasu. Analizując badania z 2004 r., zauważyć można, że najważniejszymi motywami wyboru kierunku studiów, które znalazły się w pierwszej trójce, były dwa motywy zewnętrzne związane z podjęciem dobrze płatnej pracy i prestiżem posiadania wykształcenia wyższego (tu można domniemać, że nieważne jakiego) oraz motyw wewnętrzny, czyli rozwój zainteresowań. Kolejnym ważnym czynnikiem była łatwość dostania się na dany kierunek. Z kolei najmniej znaczącymi motywami są: wpływ rodziny lub nauczycieli, niedostanie się na inny kierunek oraz wpływ przyjaciół. W badaniach tych przedstawiona została reguła wyboru kierunku studiów zgodnie z zainteresowaniem. Największa zgodność występuje na kierunkach medycznych (100%), pedagogicznych (ok. 83%) oraz inżyniersko-technicznych (ok. 72%).

Kolejnym aspektem związanym z wyborem kierunku studiów może być możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego w trakcie studiów. Z raportu opracowanego w 2018 r. na zlecenie Programu Kariera Polskiej Rady Biznesu (*Student w pracy 2018*) wśród studentów pracujących wynika, że przeszkodą do podjęcia pracy jest brak możliwości osiągnięcia niezbędnego doświadczenia. Autorzy raportu twierdzą, że często trudno podjąć jest pracę studentom oraz absolwentom w wybranym zawodzie ze względu na oferowanie przez pracodawców bezpłatnych praktyk czy staży, na które ich po prostu nie stać ze względu na brak środków do życia. Pracodawcy z kolei twierdzą, że studenci rozpoczynający swoją pracę nie posiadają odpowiedniego doświadczenia.

Metodologia oraz i opis wyników badań.

Badania ankietowe zostały przeprowadzone z wykorzystaniem ankiety online w maju 2019 r. Wzięło w nich udział 50 studentów z Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej studiujących na różnych kierunkach. Znaczna część respondentów (70%) to osoby w wieku 18–21 lat, 26% spośród badanych to osoby w wieku 22–25 lat, a pozostałe mają więcej niż 25 lat. Najlicniejszą grupę stanowili studenci Uniwersytetu Rzeszowskiego – nieco ponad połowa osób.

Analizując wyniki badań dotyczących motywów podjęcia studiów na uczelni wyższej, widać, że najwięcej respondentów (34%) wskazało na rozwój zainteresowań. Następnym najczęstszym (28%) motywem była potrzeba znalezienia

dobrej pracy. Na trzecim miejscu uplasowała się chęć zdobycia dyplomu (20%). Dalsze miejsca zajęły motywy związane z wpływem rodziny lub nauczycieli (10%), przyjaciół (8%) oraz chęć przeżycia czegoś nowego i fakt, że uczelnia znajduje się w pobliżu miejsca zamieszkania.

Podjęto także starania pozwalające ustalić motywy wyboru kierunku studiów. W wyniku analizy uzyskanego materiału można zauważyć, że za najważniejsze można uznać: możliwość znalezienia dobrej pracy i chęć posiadania dobrego wynagrodzenia (62%), rozwój zainteresowań (60%) oraz ciekawą ofertę programową danego kierunku (32%), łatwość dostania się na dany kierunek (30%), wpływ rodziców i nauczycieli (20%), wpływ przyjaciół (8%). Najmniej, bo zaledwie 2% respondentów, kierowało się opiniami internautów na temat danego kierunku studiów. Jest to dość ciekawe, ponieważ w powszechnej opinii uważa się, że młodzież opiera swoją wiedzę o otaczającej rzeczywistości głównie na informacjach płynących z internetu, a swoje opinie buduje na opiniach społeczności internautów i portali społecznościowych.

Prawie połowa osób (42%) za główny motyw wyboru uczelni wskazywała miejsce zamieszkania. Wpływ na to może mieć silna więź rodzinna czy też pewien strach spowodowany wizją opuszczenia rodzinnego domu. Mogą tu także ważyć względy ekonomiczne. Studiowanie z dala od domu rodzinnego wiąże się z koniecznością mieszkania w akademiku czy wynajęcia mieszkania oraz wydawania pieniędzy na wszystko, co jest związane z prowadzeniem życia. Po 18% respondentów wskazało również na aspekty wydające się świadczyć przeciwko sobie, bo na renomę uczelni oraz łatwość dostania się na uczelnię. Jako motyw decydujący o wyborze uczelni 10% badanych wybrało wpływ przyjaciół, a 5% – wpływ rodziców.

Przechodząc do analizy wyników, które dotyczą wyobrażeń studentów na temat ich przyszłości na rynku pracy po ukończeniu studiów, należy podkreślić, że są one bardzo zróżnicowane. Zdecydowana większość respondentów (72%) opowiedziała się za chęcią znalezienia pracy w zawodzie zgodnym z kierunkiem studiowania. Odpowiedź „nie” udzieliło 12% spośród badanych, natomiast „nie wiem” – 16%. Jest to pozytywny prognostyk, ponieważ zdecydowana większość osób chce pracować w swoim zawodzie po zakończeniu studiów, co może potwierdzać trafność motywów podjęcia studiów na danej uczelni i określonym kierunku. Przechodząc do doświadczenia studenta nabywanego podczas nauki, tylko 14% respondentów opowiedziało, że pracuje czy też zdobywa doświadczenie poprzez staż/praktyki związane z kierunkiem ich studiów; tu też 32% osób pracuje, aby móc się utrzymać, gdzie praca ta nie jest związana z kierunkiem ich studiów. Niewiele osób, bo tylko 10% studentów, bierze udział w organizacjach studenckich, np. wolontariacie. 38% badanych pracuje dorywczo, a praca ta nie jest związana ze studiowanym kierunkiem. Pozostali pracują jako wolontariusze lub nigdzie nie pracuje.

Podsumowanie

Podsumowując przedstawione wyniki badań, zauważyć można, że badani studenci w zróżnicowany sposób odnosili się do motywów wyboru studiów oraz swojej wizji przyszłej pracy po ich ukończeniu. Przytaczając wcześniejsze wyniki badań przeprowadzonych w 2004 r., zauważyć można, że głównym motywem wyboru studiów była możliwość znalezienia dobrej pracy, następnie rozwój zainteresowań i prestiż ukończenia studiów. Odwołując się do przeprowadzonych badań, ankietowani także i w tym przypadku za dwa główne motywy wyboru wskazywali rozwój zainteresowań, który w tych badaniach uplasował się na pierwszym miejscu, oraz znalezienie pracy. Również w przypadku wyboru kierunku studiów motywy te są podobne. Pozytywem może być także to, że młodzi ludzie w większości będą się starać pracować w swoim zawodzie. Budujące może być to, że badane osoby, wybierając studia, chcą się samodoskonalić, mają świadomość tego, że rozwój własnej pasji pozwoli im cieszyć się oraz poczuć satysfakcję z tego, jak dużo pracy włożyli w to, aby osiągnąć swój sukces. Może też rzutować to na ich pozytywny rozwój kariery. Podobnymi motywami kierują się także absolwenci szkół średnich wybierający uczelnię i kierunek studiów w Słowacji (por. Lib, Stebila, 2017). Zupełnie odmiennymi motywami kierowali się natomiast absolwenci podejmujący studia na kierunku edukacja techniczno-informatyczna w AGH. Tu najważniejsze było to, na jakiej uczelni będą badani studiować (79,2%), prestiż zawodu inżyniera (54,43%), natomiast mniej lub nawet mało istotne było zainteresowanie wybranym kierunkiem (15,7%), które było porównywalne ze zbiegiem okoliczności związanym z wyborem studiów, na który wskazało 13,22% respondentów (Ciesielka, Noworyta, 2013, s. 41).

Literatura

- Ciesielka, M., Noworyta, M. (2013) Motywy podjęcia studiów na kierunku edukacja techniczno-informatyczna w AGH. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 4(1), 39–44.
- Głowska-Soldatow, M. (2019) *Wybrane aspekty motywowania uczniów do nauki*. Pobrane z: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/2735/1/Ma%C5%82gorzata%20G%C5%82owska-So%C5%82datow_Wybrane%20aspekty%20motywowania%20uczni%C3%B3w%20do%20nauki.pdf (20.5.2019).
- Jarecki, W. (2008). Motywy wyboru studiów i kierunku studiów wyższych. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego*, 3, 143–153.
- Lib, W., Stebila, J. (2017). Motywy podjęcia studiów przez absolwentów szkół średnich w Polsce i Słowacji – w świetle badań porównawczych. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 4(22), 56–64.
- Pierścieniak, A., Krent, D., Jakiela, K. (2013) Motywacja wewnętrzna jako kluczowy czynnik zaangażowania pracownika. *Przedsiębiorstwo i Region*, 5, 38–47.
- Student w pracy 2018*. Pobrane z: <http://wgospodarce.pl/informacje/49560-student-w-pracy-2018> (26.07.2019).
- Zimbardo, Ph., Johnson, R., McCann, V. (2010). *Psychologia kluczowe koncepcje*. Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.